

שבת חוזה"פ פסח תשפ"ו: הרב הלוי

לראות בצרת אחיו: החושך הכי גדול הוא, כשאחד לא רואה בצרת חברו ואינו עוזר לו, הסוף הוא, שאם אינו רוצה לראות בצרת חברו גם בעצמו אינו יכול לזוז ממקומו - "ולא קמו איש מתחתיו" (ליקוטי הר"מ, בא). הרשע אינו מרחם על מי שסובל וכל פעולותיו להצלת חברו מכוונות רק לשם זה שלא ייאלץ לראות עוד את הזולת סובל, ולכן אינו מרחם על מי שאינו רואה את הסבל, אע"פ שידוע שבאמת הוא סובל, שכן הרשע אינו רואה או אינו רוצה לראות ואינו רוצה לדעת, כי רחמי הרשע הם אכזריות ולא רחמנות (דעת שרגא, קדושים).

הבן התם ושאינו יודע לשאול: ה"תם" מתעניין, מאורעות פלאיים מרשימים אותו. העובדה שכ"כ הרבה יהודים הצליחו לצאת ממצרים מעוררת את תשומת ליבו. לעומתו, הבן ש"אינו יודע לשאול", לא מעניין אותו מכל דבר שבקדושה, הוא טיפוס אדיש. שום דבר לא מפריע לו. נכון שהוא מקיים את התורה ומהדר במצוותיה, אבל כל זה מתוך הרגל של מצוות אנשים מלומדה. חייבים תחילה להדריך אותו בדברים בסיסיים, אנו אומרים: "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים" לפני שנסביר לו כיצד הוציאנו ה', נגלה לו כי בתחילה צריכה להיות עבודת האדם - 'בצאתי' (מעגלי החיים, עמ' 138).

ביעור חמץ בעל כורחו: אדם שביער את החמץ של חברו בערב פסח, כגון ששתה את כל הויסקי של חברו בעל כרחו של חברו, מפני שאין לחברו גוי למכור לו או לתת לו במתנה, ולכן ממילא הויסקי היה נאסר בהנאה בעוד מספר שעות, לדעת הרמ"א בדומה לחבית מלאה יין שרק נסדקה הרי זה הפקר ולכן זכה בויסקי משום שבכל מקרה הויסקי היה הולך לאיבוד, ולדעת השלחן ערוך במצב זה אינו הפקר וחייב להחזיר את ההנאה (שו"ע חו"מ רסד, ה).

הכשרת מדיח כלים: הכשרת מדיח כלים מתבססת על ההלכה ש'כבולעו כך פולטו'. [לדעת הספרדים מכשירים את הכלי על פי רוב תשמישו, אולם לדעת האשכנזים יש לחוש גם למיעוט תשמישו (שו"ע או"ח תנא, ו)]. בתחילה המדיח מעביר מים קרים על האוכלים שבכלי ואחר כך יוצק סבון על הכלי ולבסוף מעביר מים חמים שגורמים לכלים להתנקות, נמצא שטעם החמץ שנכנס למדיח הוא פגום, ולכן הכשר המדיח נעשה על ידי ניקוי המדיח והפעלת המדיח עם סבון כשהוא ריק למשך זמן כשעה (כתר תורה, ויקרא תשפ"ה). יש מחמירים ומצריכים גם הגעלה למדף ולמסננת (הרי"צ רימון). יש לזכור לנקות את המסננת (הרב הלוי).

אכילת דבר צלוי בליל פסח: נאמר במשנה (פסחים ד, ד), שמקום שנהגו לאכול צלי - אוכלים. מקום שנהגו שלא לאכול - אין אוכלים. הסיבה שנהגו לא לאכול צלי בליל הפסח שמא יאמרו שהוא קרבן בשר פסח (שו"ע או"ח תעו, א). בקהילות אשכנז נהגו שלא לאכול צלי (טור או"ח תעו). בקהילות ספרד יש שנהגו לאכול אפילו בליל הפסח (תכלאל עץ חיים אגדתא דפסחא) ויש שנהגו שלא לאכול אפילו ביום (שו"ת בית יהודה נא). ויש שנהגו כעיקר הדין שלא לאכול רק בליל הפסח (יח"ד ג, כז). המנהג הוא לא לאכול צלוי בליל הפסח אבל ביום עצמו לא נמנעים (הרב הלוי).

הדברים האסורים משום צלי: האוסרים לאכול צלי בליל פסח, הרי זה כולל גם דברים שאינם קרבים על המזבח, כל שטעונים שחיטה, ולכן אפילו בשר עגל או עוף אסורים באכילת צלי בליל הפסח לנהגים איסור (שו"ע או"ח תעו, ב), אך ביצים צלויים מותרים (משנ"ב תעו, ט).

ביעור מעשרות: שנות המעשר מתחלקות לשתי שלישיות: שנים א-ג לשמיטה, ושנים ד-ו. בסוף כל שלישייה כזו [שנת הארבע או בשנת השמיטה] צריך לבער את כל התרומות והמעשרות הנמצאים בבית. כלומר להפריש תרו"מ מכל דבר ולתנם לכהן, ללוי או לעני. נחלקו הראשונים לגבי המועד המדויק, אם זה בערב החג הראשון של פסח או בערב שביעי של פסח, לפיכך עדיף לבער בערב החג הראשון ואם במהלך הפסח הפריש תרו"מ, יבער שוב בערב שביעי של פסח (ואכלת ושבעת, עמ' 168).

קרבת פסח נאכל על השובע: קרבן פסח נאכל 'על השובע', כלומר לא אוכלים אותו בתור מנה ראשונה, מתוך רעב, אלא בתור מנה אחרונה, כי זה טעים. ככלל, אכילת קורבן היא אכילה של חשיבות, וזו המצווה שיש לנו בערב זה, לאכול כמו בני מלכים שלא מתנפלים על האוכל מתוך רעב [על כן לא שוברים עצם] (לאורה של תורה, עמ' 241).

ביעור מעשר שני: הדבר המצוי היום שיש לאדם מטבעות של חילול מעשר שני או רבעי, לכן אומר על מטבע של עשר אגורות או חצי שקל: "כל המטבעות מעשר שני שברשותי מחוללין הן וחומשן על פרוטה ורבע שבמטבע זו". מצד הדין, ניתן לחלל את המטבעות על מטבע השווה פרוטה ולהשמיד את המטבע, אך על פי החוק אסור להשמיד מטבעות. קיימת אפשרות לחלל את המטבע של המעשר השני על פרי שלא קיבל טומאה כגון בננה בשווי פרוטה (מנחת שלמה ב, קיב), ויש אומרים שאם אין לו פרי שלא קיבל טומאה יכול לקחת פרי שקיבל טומאה או מעט סוכר בשווי פרוטה ויחלל עליהם את קדושת המטבע וימס את הסוכר במים וישפוך את המים וכדומה (ואכלת ושבעת, עמ' 168).

התניה עם רב החובל במי שמפליג בספינה ג' ימים קודם השבת: בגמ' נאמר שאין מפליגים בספינה פחות מג' ימים קודם השבת [ימי חמישי - שישי וי"א גם יום רביעי], ולדבר מצווה מותר. נחלקו התנאים אם צריך לפסוק עם רב החובל הגוי לשבות ולעצור בשבת (שבת יט, א), גם למי שאומר שצריך לפסוק, אין צריך לאכוף את השביתה לעיכובא (שו"ע או"ח רמח, א). ולמסקנה השביתה בים היא מצווה ולא לעיכובא (באו"ה רמח, ד), במיוחד אם לא ישמעו לו ויהיה ללעג ולקלס (כה"ה רמח, ד).

שכר פעולה קטנה: אמרו חז"ל, שזכה פרעה וישראל השתעבדו במצרים ארבע מאות שנה, בזכות שליוה את אברהם ד' פסיעות (סוטה מו, ב). מבואר מזה כמה גדול כוחן של פעולות קטנות למען כבוד שמים, שבשכר ד' פסיעות שפסע אותו רשע לכבוד שמים ולכבוד אברהם היתה לפרעה שליטה להשתעבד בזרע אברהם בארץ מצרים (פרי מגדיו, שמות עמ' צ).

שבת חול המועד פסח: האם ניתן לטפס לאוורסט?

בפרשת השבוע מגוון רב של נושאים. נתמקד בפרשת הנזיר. הנזיר מצווה להימנע מיין ומתוצרת היין. בנוסף לכך עליו להתרחק ממתים: "כל ימי הזירו לה' על נפש מת לא יבוא" (במדבר ו,ו). מדוע עליו להתרחק מן המתים? כותב בעל הטורים: "שאם תשרה עליו שכינה, שלא יאמרו כי דורש הוא אל המתים". מחד גיסא, הנזיר מסוגל להמריא אל על, לנסוק לפסגת מרומים תוך שלושים יום (שכן סתם נזירות שלושים יום, שנאמר "קדוש יהיה" (במדבר ו,ה), ו"יהיה" בגימטריה שלושים), ולזכות לגילוי שכינה. אך מאידך גיסא, הוא עלול להיחשד כמי שדורש אל המתים. הייתכן?

כן! משום שהאדם מורכב מעיסה של כשישים ק"ג של בשר ורוח. מצד אחד - ראשו בשמים. ומנגד - רגליו עלולות להיות מבוססות בבון ואף בביצה. מי יוביל את האדם? הגשם או הרוח? הכול תלוי בו, כך, בנו! הכדור נמצא אפוא, במגרשו של כל אחד ואחד מאתנו.

יש לך עוצמות! קיבלת כוח רב - נצל אותו לטובה! במדרש (ויקרא רבה פרשה כבד) מסופר על אדם שראה ציפורים רבות, ואחת מהן מתה. נטלה הציפור השנייה עשב אחד, הניחה על חברתה המתה והקימה אותה לתחייה. נטל האיש את העשב כדי להחיות בו מתים, אך בדרכו ראה אריה מת והחליט לנסות עליו את העשב. קם הארי לתחייה וטרף את אותו אדם. נמצא שאדם יכול לקבל כוח עצום - היכולת להחיות מתים, אך הוא איננו יודע לנצל את הכוח הזה בתבונה.

לאחר שהקב"ה לא שעה אל קין ואל מנחתו, אמר הקב"ה לקין: "למה חרה לך ולמה נפלו פניך? הלא אם תטיב - שאת, ואם לא תטיב - לפתח חטאת רובץ, ואלו תשוקתו, ואתה תמשול בו" (בראשית ד,ז). ומה קרה מיד לאחר מכן? "ויאמר קין אל הבל אחיו". מה אמר לו? מתרגם יונתן: "לית דין ולית דיין ולית עלם אחרן ולית למיתן אגר טב לצדיקיא" (אין דין ואין דיין, ואין עולם הבא, ואין מתן שכר טוב לצדיקים). ריבונו של עולם! לפני רגע הקב"ה דיבר אתך, ואתה כופר בעיקר?! כן! "כי זה כל האדם!" עיסה של גשם ושל רוח, והשאלה היא: מי גובר על מי. יש לאדם כוח רב בידיים, והשאלה היא לאן הוא מתעל אותו.

מדען רוסי ביקש לבדוק את קצב ההתקדמות של האדם ביחס לקוף. מתברר שלאורך כל הדרך הקוף מוביל. כשהתינוק נע בעריסה, הקוף כבר מפצח אגוזים. כשהתינוק מתחיל לבכות, הקוף מדלג מעץ לעץ. אבל בסופו של דבר. מי מכניס את מי לכלוב? מבחן התוצאה קובע! בסופו של דבר האדם מתקדם ומתעלה.

כל אחד עלול להיכשל במסלול חייו. השאלה היא, לאן אותו כישלון מוביל אותו. אם הכישלון מוביל אותו לניסיון נוסף, הוא ינצח את המערכה בסופו של דבר, כמו שעץ שחתכו את הענפים שלו, יכול להמשיך להוציא ענפים חדשים, וכך גם האדם, ככתוב: "כי האדם עץ השדה". פרשת הנזיר מלמדת אותנו שהכדור נמצא במגרש שלנו, והשמים הם הגבול.